

Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi Nedir.

1968 yılında toplanan II. UNCTAD Konferansı'nda, gelişmekte olan ülkelerin sanayi malları ihracatlarını arttırabilmek amacıyla, gelişmiş ülkelerin bu ülkelere yaptıkları ithalatta belirli bir taviz marjı tanımalarını öngören bir sistem olan Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi'nin (GTS) yürürlüğe konulması kararı alınmıştır. Böylece, gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkelere ithal ettikleri sanayi malları üzerindeki vergilerini "karşılıklılık" esası dışında tek taraflı olarak sıfırlayacak veya indireceklerdir.

Bahse konu sistemin yürürlüğe konulması, 1970 yılında Ticaret ve Kalkınma Konseyi tarafından kabul edilmiş ve bu tarihten itibaren gelişmiş ülkeler tarafından uygulanmaya başlanmıştır. GTS, GATT'ın temel ilkelerinden olan "en çok kayırlan ülke" kuralından bir sapma (waiver) olarak hayata geçirilmiştir. 28 Kasım 1979 tarihinde "enabling clause" kapsamında sınırsız olarak yenilenen, Uruguay Round sonrasında da teyit edilen bu uygulamanın, GATT'ın yerini alan Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) bünyesinde de sürdürülmesi hususu benimsenmiştir. İlk olarak 1 Temmuz 1971 tarihinde Avrupa Topluluğu tarafından uygulamaya konulan ve GATT tarafından "on yıllık" bir dönem için cevaz verilen GTS, 1 Ağustos 1971 tarihinde Japonya, 1976 yılında da ABD tarafından uygulanmaya başlanmıştır.

Zaman içerisinde, GTS kapsamında yer alan bazı ülkelerin yüksek gelişmişlik düzeyleri, yine bazı ülkelerin belirli sektörlerde ileri derecedeki uzmanlaşmaları, sistemden yararlanan ülkeler arasındaki rekabet şartlarını olumsuz olarak etkilemeye başlamıştır. Özellikle, En Az Gelişmiş Ülkeler (EAGÜ) olarak nitelendirilen, gelirleri ve üretim kapasiteleri son derece sınırlı olan, ihracatları genelde temel ürünler ve hammaddelere dayanan bu ülkeler için rekabet edebilme olanaklarını son derece azaltmıştır.

Diğer taraftan Uruguay Round sonrasında gelişmiş ülkelerin sanayi ürünleri taahhütlerinde yaptıkları indirimler, GTS kapsamında verilen tavizlerin getirdiği avantajları önemli ölçüde erozyona uğratmıştır.

Bu itibarla, gelişmiş ülkeler, GTS rejimlerinin etkin kullanımının sağlanmasını ve tercihli rejimden gelişmişlik düzeyi düşük ülkelerin daha fazla yararlanabilmelerini teminen çalışmalar başlatmışlardır. Bu yönde atılan adımların en önemlisi terfi (graduation) adı verilen ve bazı ülkelerin gelişmişlik ve uzmanlaşma düzeylerine bağlı olarak sistem dışına çıkarılmasını öngören uygulamadır.

